

چگونه دقت را در دانش‌آموزان افزایش دهیم؟

حدیثه اوتادی
کارشناس ارشد مشاوره

حتماً قبول دارید که حتی اگر استفاده از کتاب درسی را در امتحان آزاد بگذارید باز هم بعضی از دانش‌آموزان نمی‌توانند به بعضی از سؤالات پاسخ بدهند. گاهی هم پیش می‌آید که سؤالی از برگهٔ امتحانی را اصلاً ندیده باشند یا به‌خاطر توجه نکردن به‌صورت سؤال آن را غلط جواب داده باشند یا به‌خاطر خطای محاسبه نمره از دست بدهند. همهٔ این موارد نشان‌دهندهٔ ضعف در دقت آن‌هاست. مشکلی که با خود به مراحل بالاتر تحصیلی می‌برند و حتی به‌شکل تعمیم‌یافته‌ای به‌عنوان یک ویژگی، اثرات آن را در زندگی نیز مشاهده می‌کنند. در مجال کوتاه این شماره از مقاله می‌کوشیم به راهکارهای افزایش دقت، که یکی از مهارت‌های اصلی تحصیلی است توجه کنیم.

دقت امری ارادی و انتخابی است و البته مهارتی اکتسابی و قابل پرورش. در زمینهٔ تحصیلی دقت دو وجه دارد؛ یکی دقت در کلاس که باعث استفادهٔ بهینهٔ دانش‌آموز از کلاس می‌شود و دیگری دقت در مطالعه که باعث افزایش بهره‌وری مطالعاتی آن‌ها خواهد شد.

براساس پژوهش‌های انجام شده، ۷۰ تا ۹۰ درصد از وقت دانش‌آموزان در مدرسه صرف گوش دادن می‌شود. با وجود این غالباً آن‌ها تنها می‌توانند بخش ناچیزی از آنچه را شنیده‌اند به‌خاطر بسپارند. عادت‌های بد دانش‌آموزان در شنیدن، از تمرکز، دقت و یادگیری آن‌ها در کلاس می‌کاهد. همیشه برای خوب شنیدن و خوب دیدن در کلاس توصیه‌هایی به دانش‌آموزان کرده‌ایم، ولی شاید کمتر متوجه این موضوع بوده‌ایم که یکی از مؤثرترین عوامل در افزایش دقت دانش‌آموزان در کلاس، معلمان هستند. همان‌طور که می‌دانید، سرعت فکر کردن بین ۴ تا ۱۰ برابر سرعت حرف زدن است. همین سرعت زیاد فکر کردن دانش‌آموز نسبت به سرعت حرف زدن معلم به‌هنگام تدریس، علت اصلی نداشتن تمرکز و دقت در کلاس است. در واقع این تفاوت سرعت، فرصت مناسبی برای حواس‌پرتی ایجاد می‌کند. در این زمینه توجه به چند نکته مؤثر است.

۱ لحن یکنواخت و آرام معلم از تمرکز و دقت دانش‌آموز می‌کاهد. معلم خوب در درجه اول یک سخنور خوب است و هر سخنور ماهر می‌داند چطور با تغییر در لحن و آوای خود شنوندگان و فراگیرندگان را متوجه خود سازد.

۲ بی‌وقفه سخن گفتن و درگیر نکردن دانش‌آموزان در مباحث ارائه شده، ذهن آن‌ها را از کلاس خارج می‌کند. بنابراین، در هنگام درس دادن پرسش و پاسخ را جزو جدایی‌ناپذیر کلاس خود قرار دهید و برای گوش دادن و حضور فعال در کلاس توجه خاص قائل شوید.

۳ بیان مطالب به‌صورت جذاب می‌تواند دانش‌آموز شما را در جای خود میخکوب کند و مجالی برای حواس‌پرتی به او ندهد. یادمان باشد، دانش‌آموز امروز ما با دانش‌آموزی که چند سال پیش روی همان نیمکت نشسته بود، تفاوت دارد.

فکر نکنیم که اگر سبک تدریس ما تغییر نکند، همچنان می‌توانیم اثربخش باشیم. از معلمان عزیز انتظار می‌رود - با توجه به تغییرات سریع فناوری در دنیا که بیش از همه نسل جوان را، که اتفاقاً مخاطبان ما هستند، درگیر می‌کند - نه تنها از شیوه‌های نوین برای تدریس استفاده کنند، بلکه همواره در پی ارتقای سطح معلومات خود باشند. وقتی دانش‌آموزان احساس کنند معلمشان نه تنها به کار تدریس خود مسلط است، بلکه از اطلاعات روز هم آگاه است، بیشتر جذب او می‌شوند و درس و کلام او را بیشتر دوست خواهند داشت. متأسفانه بعضی از معلمان از علم روز دنیا چندان آگاه نیستند، درحالی که دانش‌آموزان با هوشمندی معلمان خود را در این باره می‌آزمایند.

دقت به‌هنگام مطالعه در منزل نیز مهم است. بارها دیده‌ایم که دانش‌آموزان در توجیه نمره پایانشان اصرار دارند به معلم خود ثابت کنند که خیلی مطالعه کرده و بسیار وقت گذاشته‌اند. ما در خانه و با آن‌ها نیستیم که ببینیم چگونه مطالعه می‌کنند، ولی می‌توان حدس زد که اغلب دانش‌آموزان موانع و مشکلاتی در زمینه مطالعه دارند که یکی از آن‌ها بی‌دقتی است.

یکی از علل بی‌دقتی دانش‌آموزان به‌هنگام درس خواندن در منزل این است که راه صحیح مطالعه هر درس را نمی‌دانند. بسیار پیش آمده که دانش‌آموزی به من مراجعه کرده و دلیل کمی نمره یا بی‌علاقگی خود نسبت به یک درس را ندانستن شیوه مطالعه آن درس بیان کرده است. حتماً شما هم با این مسئله مواجه بوده‌اید. در واقع سردرگمی در مطالعه، دقت و تمرکز را کاهش می‌دهد. وقتی او نمی‌داند درس را چگونه بخواند، علاقه‌اش نیز کاهش می‌یابد. مطالعه کردن با احساسات منفی نتیجه‌ای ندارد جز خوب یاد نگرفتن.

در واقع یکی از عوامل تأثیرگذار بر دقت، تمایل و علاقه است. در مقاله ۱ به موضوع آموزش راه صحیح مطالعه هر درس پرداختیم. بی‌شک معلمان اولین و بهترین راهنما برای آموزش شیوه صحیح مطالعه درس خود هستند؛ موضوعی که متأسفانه گاهی معلمان از آن غافل می‌شوند.

یکی از راه‌هایی که به افزایش دقت کمک می‌کند، فکر کردن به مفهوم و معنای کلمه‌ها و عبارتهاست. این امر مستلزم مفهومی درس دادن معلمان است. در واقع اگر مطالب را مفهومی و عمیق به آن‌ها بیاموزید، ذهنشان را آماده کنجکاوی در موضوعات می‌کنید. با این کار آن‌ها می‌آموزند که مطالب را بدون تجزیه و تحلیل حفظ نکنند و اصطلاحاً بدون ادراک قورت ندهند. مثلاً اکثر دانش‌آموزان به شکل‌ها، جدول‌ها و نمودارهای کتاب درسی توجهی ندارند یا به‌سرعت از آن‌ها رد می‌شوند. آن‌ها درس خواندن را صرفاً به معنای خواندن نوشته‌های متن می‌دانند، درحالی که شکل‌ها و نمودارها نکات جالبی دارند که دقت آن‌ها را روی مطالب دوچندان می‌کند. پس هنگام تدریس، در تفهیم مطالب مو را از ماست بیرون بکشید تا آن‌ها هم این کار را بیاموزند و هنگام مطالعه آن را انجام دهند.

خواندن بسیاری از دانش‌آموزان مانند گوش دادن آن‌ها فعال نیست. خواندن باید با یادداشت‌برداری و پرسش کردن همراه باشد، در صورتی که آن‌ها غالباً مطالب را به‌صورت روخوانی مطالعه می‌کنند. پرسش کردن یعنی ایجاد سؤال از مطالب مورد مطالعه که باعث می‌شود در ذهن چنگک ایجاد شود و وقتی او با مطالعه عمیق‌تر یا با پرسش از دبیر به جواب سؤالش دست می‌یابد، چنگک جواب را می‌گیرد، طوری که ذهن دیگر آن را فراموش نمی‌کند. این کار در افزایش دقت بسیار مؤثر است.

در شماره بعد درباره اصول یادداشت‌برداری که از فنون مهم مطالعه است به تفصیل سخن خواهیم گفت.